

ЗАПИС ДИСКУСІЇ:
“ПРОЗОРИСТЬ ВЛАДИ: ЗАКОН ПРО ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ
ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ”
Київ, 19 квітня, 2011 року

(Євген БИСТРИЦЬКИЙ) Дякую. Я не хотів би виступати як «свадебний генерал», тобто як представник того Фонду, який просто фінансує цей захід. Я хотів би декілька слів сказати. По-перше, висловити бачення з досвіду роботи Фонду в тій сфері, про яку сьогодні йтиметься мова на цьому заході, і що робить Фонд у цій сфері. Я почну спочатку з деяких загальних речей.

Очевидно що стан корупції в Україні один з найбільш високих у світі, принаймні серед тих країн, які розвиваються, які належать до європейського простору. Нагадаю одну цифру, щоб ми могли відштовхнутися від сприйняття рівня корупції і ситуації корупції в Україні. Ті цифри, які три роки тому були отримані завдяки програмі «Гідна Україна»: біля 56% населення визнали, що корупція допомагає жити, тобто вони визнали деякі позитивні значення корупції в Україні. Уявіть собі цифри – 56% опитуваних населення розглядали корупцію як те, що називається необхідним злом, яке допомагає навіть виживати в цій країні. Тобто ця цифра звичайно жахає. Корупція – це, перш за все, зіпсуті відносини між людьми, а це не якийсь предмет, який можна просто помацати, хоча ці зіпсуті відносини, викривлені відносини між людьми, як правило, виражаються в деякій предметній формі – формі грошей, формі пілґ, поблажок і так далі і тому подібне.

Так от, відштовхуючись від цього, я можу продовжувати міркувати про те – а як подолати корупцію в Україні. Очевидно, що корупція проникла в різні сфери. Ще недавно Фонд «Відродження» підтримав опитування про корупцію у вищій освіті, і біля третини студентів, визнали, що відносяться до корупціогенної ситуації, більше 50% визнали те, що вони давали хабарів викладачам за те, щоб отримати заліки, добрі оцінки і так далі. Всі ці факти наводять на думку – а що робити з корупцією?

І от скільки ми не говорили з експертами і не думали про це, фактично все зводиться на те, що найбільш ефективний спосіб боротьби з корупцією - це подолання корупції у сфері нашої керівної еліти. Тобто у сфері державних інституцій і людей, які нами керують. Тобто те прислів'я, що «риба гние з голови», - це виявляється ефективним, тому що це є оплотом і основою корупції.

Щоби це долати, Фонд «Відродження» надає деяку допомогу проектам, спрямованим на контроль громадськості, на боротьбу громадськості з проявами корупції, з інститутом корупції, який так розвинений в Україні. Абсолютно недавно, 5 квітня завершений конкурс «Громадський контроль за проведенням тендерних закупівель». І ми сподіваємося, що громадські організації, які мають відповідний досвід, отримають нашу підтримку і будуть відслідковувати ситуацію з тендерних закупівель, на скільки вони були прозорі, на скільки вони отримали публічну поінформованість про них. І на скільки були витримані положення про тендерні закупівлі, принаймні, ситуація коли не має бути лише один учасник тендеру.

Також Фонд «Відродження» недавно дав кошти громадським організаціям на проведення моніторингу місцевих бюджетів, що теж є можливістю, або сферою де можливі досить серйозні корупційні дії. Є цікавий проект «Наші гроші» - це Інтернет проект. Ви можете зайти і подивитися на нього. Йдеться про резонансні держані закупівлі і їх висвітлення за допомогою Інтернету. Я хотів би взагалі сказати, що діяльність Фонду «Відродження» спрямована на те, щоб громадські організації більш всього сприяли прозорості і відкритості влади, починаючи з формування і здійснення державних політик, або стратегії, і кінчаючи, очевидно, всіма формами відкритості, того, що стосується корупціогенних сфер.

Ну, і, нарешті, я хотів би сказати наступне. Останні тижні ім'я, або назва Фонду «Відродження» фігурує в деяких твердженнях наших політиків в контексті того, що можливо, Джордж Сорос або Фонд «Відродження» допомагають збудити публічну думку, збудити громадськість так, щоб повторити сценарій Північної Африки. Ми вже робили заяву, що це не має жодного відношення до нас, тим більше до громадських організацій, які підтримуються Фондом «Відродження» і іншими іноземними донорами. Але з цього приводу повторюються якісь твердження, інформаційні меседжі, які, наприклад, стосуються того проекту воєнної доктрини серед відповідних представників держави. Йдеться про тероризм і підтримку зовнішніми фінансами якихось там терористичних дій, у тому числі і через громадські організації. З цього приводу я хотів би сказати, що проблема корупції відноситься не тільки до державних інституцій і до представників бюрократії, наших чиновників, вона відноситься відповідно і до громадських організацій. Якщо ми будемо правильно розуміти громадянське суспільство, його роль і особливо організовані осередки громадянського суспільства, які ми називаємо неурядовими організаціями. То вони мусять бути так само прозорі і підвітні громадськості, тому що вони громадські організації, як і державні інституції. Тобто проблема відкритості і прозорості торкається всіх. Якщо це буде так, то ніхто не зможе навіть піднімати питання про якісь можливі, скажімо, допомоги якимось терористичним діям, впливам зовнішнім і так далі і тому подібне. Це важко інколи зрозуміти нашим шановним представникам уряду, тому що закритість уряду поки що залишається проблемою для України.

(Іванна КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ) Від імені Фонду Арсенія Яценюка «Відкрий Україну», я також хотіла привітати усіх вас. Подякувати як доповідачам так і учасникам за інтерес до цієї подіумної дискусії. Хотіла би наголосити на тому, що, власне, назва сьогоднішньої нашої подіумної дискусії полягає, насамперед, у перших двох словах «Відкритість Влади». Ми виділили Закон, законодавство про державні закупівлі, як один з ключових елементів цієї відкритості. Цей Закон зараз знаходиться на розгляді у Верховній Раді і отримує серйозну зацікавленість як преси, так і громадських організацій, громадянського суспільства, так і суспільства і громадян в цілому, і через який, власне, ми і можемо спостерігати, чи могли спостерігати, напругу між Україною і міжнародними організаціями.

Власне, так як пан Бистрицький зауважив, йдеться про ширшу дискусію, йдеться про антикорупційні дії, які б мали бути прийняті в державі, йдеться про той самий Закон «Про доступ до публічної інформації», який був прийнятий не так давно в січні місяці Парламентом і з 9 травня мав би увійти в силу. Власне кажучи, від нас з вами буде залежати дуже сильно як він впроваджується в життя. Чи суспільство, власне кажучи, яке не готове до сьогоднішнього моменту на загал до вимоги інформації від чиновників - наскільки активно воно буде застосовувати це своє право, наскільки державні структури реалізовуватимуть свої обов'язки в межах нового законодавчого поля надавати ту інформацію, доступ до якої з 9 травня мав би бути абсолютно прозорий і публічний.

Власне кажучи, на наше переконання демократичне суспільство - це не лише суспільство де працюють закони, діє верховенство права, де залучаються інструменти моніторингу з боку громадянського суспільства, - це високоморальне суспільство. І мені здається, що, власне, це десь перегукується з тим що Ви говорили, пане Євгене, цифри які Ви навели. Щоби ми мали всі разом прагнути того, щоб повернути мораль як дієвий чинник в українське суспільство, яка би могла змушувати, скажімо, чиновників, які тільки просто підозрюються в якихось корупційних зловживаннях, чи зловживаннях стосовно розподілу бюджетних коштів, якщо це стосується державних закупівель, просто йти у відставку не дочікуючись відкриття справи проти них, чи передачі справи до суду.

Тому, просто хотіла би вас закликати до того, щоби дискусія була ширшою, і після, на нашу думку, експерти, яких ми запросили із-за кордону, підготували цікаві

матеріали де ми могли би багато чому навчитися, і я думаю, що ми як суспільство, в принципі готові до навчання, готові до сприйняття і до використання ефективних моделей або уроків досвіду інших країн і ефективно можемо спробувати застосовувати цей досвід, ці уроки в нашому з вами намаганні зробити цю країну і владу в цій країні більш прозорою, більш відкритою, зрозумілою. Я дякую і сподіваюся на плідну і яскраву дискусію, після якої ми обов'язково підготуємо також аналітичний матеріал з рекомендаціями як би можна було використати те, що ми навчилися сьогодні в нашій практиці в Україні.

(Сергій СИДОРЕНКО) Дякуємо нашим організаторам за привітальні промови, а тепер все-таки фокусуємося на головній темі - на питанні державних закупівель. І переходимо від українських спікерів до спікерів закордонних. І нам, я думаю, буде дуже цікаво почути їхню думку про те, що відбувається на терені державних закупівель зараз, і про те, що відбувалося досі. На скільки вони задоволені цим, можливо якісь претензії у них є відразу, можливо якісь думки. І я виправлю помилку, яку я зробив на початку - я не представився. Мене звати Сергій Сидоренко, я журналіст газети «Комерсантъ», іноді пишу про державні закупівлі, тому мене і запросили на цей захід. Отже я передаю слово пану Беллі, ми хочемо почути думку Світового банку, про те що відбувається у терені державних закупівель.

(Паоло БЕЛЛІ) So, first of all, thank you very much for inviting us. It's very interesting and important workshop today. I do want to raise very few points and then perhaps respond to your questions. Let me just start, I think, that I am not a procurement expert. My job is... I am the economist and coordinator of World Bank's social sector - education, health, social assistance ... And now I am representing my country director who is on the way to Washington.

So the points I want to raise are the following. First of all is that there have been a long engagement of the World Bank with the Government of Ukraine on procurement issues. The first law on procurement in the country was that on 22 February 2000 and the Bank at the time has been requested already to provide a detailed comment as the draft law was ... was prepared. Then we also conducted a procurement assessment in 2001. The next step in the engagement process was in 2004 and 2005 when certain laws, rules and regulations were decided. And we were concerned about the directions taken by the country of that point, and we again were after government to provide our advice. And we provided with a technical assistance and our views on what was happening at the time.

Then there was a new change in 2006 and 2007. There was a temporary arrangement approved by the Cabinet of Ministers and we conducted a new procurement assessment in 2007. And finally in a very close collaboration with EU we provided technical assistance again to Ukrainian government for the new law that was in July 2010.

All of us should understand clearly that this is a long process and this is unfinished process. It's the process that still misses one leg. We'll perhaps go on in a detailed discussion later on but also these new amendments to the law that would have been discussed are again just the step in this long process. Establishing sound, solid, transparent procurement arrangements will take more than just the law. It will take a sound institution arrangements, will take the development of some monetary framework. So we are very much in the middle of the process.

The second point is that the amendments that we commented extensively in the Autumn and then we together with EU agreed to the version that was proposed back in December. We consider the law on procurement and amendment as a big, big step forward. And another issue we raised was the sort of the absence of clear regulations for state owned enterprises that are in monopolistic market or they are defending a public interest. So they can not be subject to commercial law. Another big missing point, as I just mentioned, which we are looking at through international experience is to develop this monetary framework with clear indicators and responsibility. And again I want to emphasize the poverty role the single society can play and that does play in many

countries. So these are some the key points that I wanted to arise and I look forward to our discussion today.

(Jose Roman LEON LORA) Hope it would be finished in the short term. I guess it would be finished in the middle term, but also judged by the people who studied it. But of course we all expect that in the short term we'll have fundamentals taken by the authorities.

You know, when we are talking about public procurement - public procurements have three dimensions. We are only focusing on the economical consequences of the public procurements. When I say three dimensions it is because public procurements have first of all an economic dimension. Is the thing that a good public procurement in a state or in a country save money, save public money, public funds and they are really positive for the country. So it has the major impact because with the good public procurement you can put this money for other benefits of the other priorities of the government. Economy - the science of choosing priorities because resources also limited so you need to choose priorities. And also very important is to have both good political decisions and economic decisions.

The second dimension is the social dimension. We sometimes forget that good public procurements are first of all by saving money for creating more economic activities, social jobs but not only that. It also creates innovations, it also creates dynamism in the society putting in competition the best actors in the society who are obliged to create dynamism and then innovations and then good quality of good purchase by the government and this is fundamental. Cheaper and better. So it has a social impact and also the social development of the society.

Thirdly, which is also very important. By the way, I have to tell that in many countries public procurement can be between fifteen percent-eighteen percents of grown national products. So it is not a small amount of the economical activity involved. And finally, and this is for me the most important that public procurement has a political dimension in the sense that it increases the confidence between citizens and the administration who rules the authority of this society. This confidentiality helps to create consensus in the state and consensus is the basic element for democracy. There is no solid democracy - there is no basis consensus in this society.

For the EU, for the European Union, public procurement is also an essential element that affects at least two areas of interrelations with any partners and also with Ukraine as well. First of all, it affects trade relations. Public procurement is a fundamental center of our relations in free trade area. It has been agreed with Ukrainian authorities, this chapter has been almost closed and at least in the principal, in the law we agreed the same standards of the EU and also international standards also to be applied in Ukraine. But it also affects the second dimension of our relations which is cooperation. We know, we all know that the EU finances big programs in Ukraine and it affects our programs. So we bring budget support to Ukraine but this budget support is a subject of confidentiality regarding the correct management of public finance in the country. Without correct management of public finances it is impossible to enforce those big budget support programs, otherwise those programs can not be financed and have to be suspended. This is a specific modality of our cooperation.

Why public procurement is also important in our relations? You know our relations in the EU are closely monitored by the civil society, by the European civil society, by the inside society of the EU, by the citizens through the press mechanism, through parliamentary questions in the European parliament, through questions dedicated to the European Commission, to the councils, etc. And public procurement being an essential element of public governance, public opinion, of course, request from the EU the good management of public procurement and public finances as a whole. And this is normally the first if not the second questions we receive from our public opinion when asking - what do you do in Ukraine with cooperation or in another countries? So, that's why EU agreed with big importance of public procurement. So to some extend public procurement is a kind

of a redline. We can not cross this line. There's no consensus. It is not possible to constitute anything on that if we do not have a proper management on this. In our relations with Ukraine, of course, public procurement has played an essential role, let's say occupied a big part of our dialogue. We have been working with my colleagues from the World Bank on the law that was adopted in summer two thousand ten but was considered a good law. And this was an advantage of the government which was in place at that time.. And we can reach an agreement at the end in order to continue to help Ukrainian authorities in this very, very important dimension. I would not like as mentioned by the previous speaker to enter too much in details of this law. I think there are a lot of people here in the room who can talk about that.

Public procurement has strong connections to other activities of the government and to the economy of the country. Basis principle to develop let us say legislative framework in general of a country in this area. First of all, the administration needs a proper qualification for its activities. And it is not possible that every year the government or administration faces urgency as with a winter is arriving so we need to purchase whatever it is needed to face the problem of winter. No, it needs to be clarified from the very beginning. The same thing happens when you want to clarify any of the activities related to the government. So to strengthen the activity of the administration and then to have solid and strong administration, strong and solid administration not in the way of controlling but being a help for the economic activity. This is an essential element. Without that public procurement can not work even if we have a good will, even if we want to do it correctly, if there's no public clarification of the activity it is impossible to go on.

Second element which is often ignored is - any country in public procurement needs a permanent, a strict permanent law. It is not possible to change the law every ten months or every six months. Public procurement is a sufficiently complex and difficult area in which we have to work. We have public servants need to work to have a permanent law which is known by everybody. But to have a law known by everybody, this law needs to be enforced during the sufficient time. It is not possible every ten months to change the provisions. This creates confusion, this creates a lot of problems to follow up even for the administration without mentioning the society or the citizens. This is very important when we have a law we have to stick on this law, we should try not to change any more this law and to fix it once for good.

Third element of our position, of the EU in Ukraine, is that we need a general law, a kind of general framework law, if you allow me to say that. It must be a good law, a law generalized that covers all sort of activities. It is impossible to have a single law for every sector. It leads to a lot of confusions and sometimes leaves room to none transparency. So a good law for all sectors and only then if specify needs to be indentified for a specific sector, then we need a secondary law, a secondary legislation, which can be in force. But a secondary legislation should correspond to main principle of the framework law. This is also fundamental.

And I finish by saying that another element of our position, EU position, with your government is also that it is absolutely fundamental to identify liabilities, responsibility of those who manage public procurement. Those who are managing standards have to do it properly and companies to some extend need to know who is dealing with the standards. So, a proper identification of liabilities is absolutely fundamental. Those are four-five main principles we have by the way agreed with the World Bank towards the work with... and to work with the authorities. I would say that for the time being cooperation, especially, with the government have been good and again I hope we can close those negotiations and those discussions quickly. Thank you very much.

(Сергій СИДОРЕНКО) Дуже дякую за детальне пояснення. Було дійсно дуже почути думку представництва Єврокомісії щодо процесу прийняття закону і обидва спікери згадували про роль суспільства громадянського у цьому процесі, і будемо дуже раді почути зараз думку Олега Рибачука. І, я маю підозру, у нього є, по-перше, якісь думки з приводу того як він бачить роль громадянського суспільства, а по-друге, з приводу того, яку він

бачить оновлену роль Європейських інституцій і Світового Банку у цьому процесі. Можливо у пана Рибачука є якісь претензії, зауваження, або ідеї з приводу того, як ця роль могла би змінитися, щоби це було краще для України і для закону про державні закупівлі.

(Олег РИБАЧУК) Дякую. Я, напевне, погоджуюсь з тим, що тема набагато ширша, ніж вона звучить сьогодні. Тобто ми не говоримо виключно про надзвичайну важливість Закону Про державні закупівлі, розуміючи, що мова йде про набагато ширше. Але, власне, тема дуже вдала, тому що закон про державні закупівлі, він якось уособлює в собі дуже багато аспектів, які характеризують розвиненість чи нерозвиненість будь-якого демократичного суспільства. Адже це якийсь лакмусовий папір на зрілість і суспільства і, зокрема, урядників як люблять говорити наші закордонні українці. Тому, що у цьому питанні сходяться прозорі процедури, в цьому питанні мова йде про звітність і відкритість державних інституцій. І головне у цьому питанні проявляється також можливість участі усіх зацікавлених сторін і забезпечення здорових конкуренції. Адже коли є конкуренція, то ми отримуємо кращі послуги за меншу ціну.

Ми знаємо з вами, що на сьогодні профільний комітет Верховної Ради погодився з застереженнями громадськості щодо корупційних небезпек тендерного законопроекту №7532, і я б хотів би звернути увагу, що в Україні громадськість об'єдналася у постійно діюче партнерство, яке так і назвалося «За доброчесні державні закупівлі в Україні». Це партнерство об'єднало у собі цілий ряд неурядових організацій і засобів масової інформації представників бізнес асоціації і бізнесу, а також, звичайно, журналістів і тих громадян, які не байдужі до поставлених питань, до поставленої проблематики. В результаті, ми з вами є свідками того, що за останні два місяці в країні точилися надзвичайно бурхливі, і досі точаться, пристрасті навколо різних аспектів пов'язаних з проходженням цього закону. Ми можемо сказати, відмітити з вами радісно те, що 7 квітня депутати Верховної Ради у другому читанні і таки прийняли поправки до законопроекту, які врахували пропозицій від громадськості. Але на відміну від наших міжнародних колег, ми українці, ми знаємо, що прийняття поправок у другому читанні і прийняття закону у кінцевому варіанті – це дуже-дуже різні речі! І тому, хотілося звернути увагу на те, що та тендерна мафія, яку у нас чомусь прийнято називати тендерною палатою, вона жива. А мало того, якщо раніше хрещений батько цієї мафії знаходився в уряді попереднього Прем'єра - Тимошенко, і був членом його політичної сили, то сьогодні він член політичної сили, яку представляє вже нинішній Уряд, Партія Регіонів, відповідно це партія Прем'єра, партія Президента і він свій ентузіазм не втратив. Тому робоча група, яка працює при профільному комітеті, який, власне, відповідає за подальшу долю закону теж не спить. Людям є що втрачати і вони працюють. І тому, якщо проаналізувати хід думок цієї групи, що цікаво, ми з вами не бачили їх наробок. Просто знову Україна, це маленьке село, всі знають, чутки ширяться, головне науково-експертне управління апарату ВРУ вже мали негативне заключення по спробах зробити закон в інтересах цієї «тендерної мафії», яку називають Тендерною палатою. І ми з вами просто знаємо від експертів як працює логіка цих людей. Вони хочуть зробити так, що навіть якби був би прийнятий Закон про державні закупівлі, який би був би зроби би щасливими наших колег із Світового Банку, із Європейської Комісії, бо всі вони б сказали, що це черговий суттєвий крок на покращення, вони знали які міни вони закладають в той закон і якими методами вони зроблять, ну якщо не дурнів, то... ну, яким чином вони не втратять свої прибутки і залишать щасливими міжнародні фінансові інституції, бо ті кажуть, що формально це, дійсно, крок вперед.

Але у нас там працюють реалісти, не формалісти і логіка у них приблизно така – вони хочуть вивести з під дії цього закону, приблизно відсотків вісімдесят державних закупівель. Тобто закон буде працювати, але оскільки Міністерству економіки, чи на розсуд Кабміну будуть віддані кінцеві прийняття рішення, то ми з вами попри наявність Закону «Про доступ до публічної інформації» і попри наявність дуже позитивного з точки зору міжнародного досвіду фінансових інституцій закону про держзакупівлі, опинимося в

ситуації, коли ті державні підприємства, які будуть змушені приймати участь у тендерах, будуть звертатися не на відкриті конкурси, а будуть йти в Кабмін, куди потрібно... будуть страхувати свій бізнес, будуть отримувати якісь там неймовірні допуски, які будуть вписані в ці нормативні регуляції. Тобто, одним словом, будуть знати що потрібно робити, щоб отримати доступ до цього пирога.

Мова йде про те, що хтось втратить – а втратимо ми з вами. І державний бюджет близько, або може втратить близько 70 мільярдів ЄВРО, а МІД 70 млрд. гривень, або 70 млрд. ЄВРО, а хтось знайде. І це той випадок, коли дійсно «хто-то теряє, а хто-то знаходить», но ми точно не знайдемо. Ми з вами точно не знайдемо, знайдуть буквально декілька людей, які раніше це знаходили. І про це треба пам'ятати.

І хотілося б закінчити на тому, що, напевне, 21 квітня, коли буде голосування у Парламенті, начебто треба апелювати до депутатів. Тут немає Юрія Мирошниченка, представника Президента саме у Верховній Раді, але все рівно ж потрібно ж говорити, про те, що ми всі розуміємо, що не Верховна Рада є тією інституцією, яка приймає кінцеве рішення. Верховна Рада може з голосу, якщо їй це пройде з рук, з голосу зробити будь-які поправки і внести в останню секунду, закласти всі потрібні їй механізми для того, щоб знову вони знову знайшли, а ми з вами втратили. Але відповідальність йде на Президента. Ми знаємо, що ми з вами живемо не в Парламентській республіці, ми живемо в Президентській республіці з надзвичайними уповноваженнями Президента і Президентові вже нема на кого кивати. Тому, якщо Президент, який неодноразово говорить про те, як рішуче він налаштований боротися з корупцією, у нього дуже яскрава мова, він любить говорити про те, що він буде, там, відломлювати руки, чи переломлювати руки чи здирати шкіри з тих хто краде. Я розумію, що треба або власну шкіру починати здирати, або свої руки ламати, якщо не свої, то хоча б дуже близьким соратникам. Тому що, той випадок, коли зараз Президенту потрібно бити своїх одних, щоб інші своїх боялися. Адже чужі тут не мають шансів прорватися до таких цифр і до таких потоків.

Тому, я хочу закінчувати на тому, що зараз, насправді є певний тест. Коли мене питають чи я можу назвати щось гарне, що було зроблено новою владою за рік, я дійсно, щиро намагаюся згадати що це таке, згадую про Закон «Про доступ до публічної інформації» і загинаю півпальця, розуміючи, те що говорила Іванна, що, насправді прийняти Закон, це половина дороги. Зараз у Президента і ні у кого іншого, є можливість дати нам усім ще один доказ того, що він щиро хоче боротися з корупцією. І хоче щиро навести порядок у цій сфері. І боротися з корупцією не можна так, як про що писала преса, що, начебто Міністр внутрішніх справ Могильов, отримав добро чи вказівку від Президента сажати, навіть друзів по Уряду, якщо вони будуть впіймані на нечесних оборудках з бюджетом. Так не працює. Боротися з корупцією не можливо створюючи антикорупційне бюро. Боротьба з корупцією у цьому світі можлива лише тоді, коли ми маємо вільне суспільство, вільну незалежну пресу, маємо прозору і підзвітну владу.

У нас влада часто любить говорити про те, що демократія - це порядок, забуваючи, що англійською мовою визначення демократії починається з accountability transparency – підзвітність і прозорість. А підзвітність і прозорість не можна забезпечувати контролюючими органами. Тому що завжди виникає питання – хто буде контролювати тих, хто контролює? І це вічний процес! Тому, ми з вами дуже швидко 21 січня, через пару днів, ой, пробачте, квітня, через пару днів побачимо, власне, як буде проходити цей законопроект.

І хочу ще раз сказати, там ще є один цікавий законопроект «Про громадські організації». Ви знаєте, що в Україні громадські організації регулюються досі радянськими законами? І там є багато радянських положень. Законопроект відповідає європейським стандартам, він зараз теж, може бути винесений на голосування в Парламенті. І ми з вами подивимося на скільки, дійсно, Президент зацікавлений в тому, я повторюю «президент» не хочеться

витрачати слова на словосполучення «верховна рада», чи «кабінет міністрів». Президент – наскільки він зацікавлений в тому, щоб в Україні було розвинене громадянське суспільство, і щоб це суспільство було його щирим союзником у задекларованих бажаннях довести Україну до європейських стандартів, зробити нас двадцяткою найбільш розвинутих країн, привести нас до Європейського Союзу, і всі інші речі, які ми з вами чуємо майже щоденно. Дякую.

(Сергій СИДОРЕНКО) Дякую, пане Рибачуку. Ми почули три доповіді, і, мабуть, це добре, що вони були трошечки про різні сектори однієї проблеми, тобто наші спікери один з одним не сварилися і не сперечалися, але я як журналіст, я люблю якраз суперечку, і хочу зараз почути це від залу. У нас ще лишилося трошечки часу на запитання. Буду радий, якщо присутні журналісти, або експерти запитають щось, або знайдуть якісь проблеми у роботі civil society, або Світового банку, або Єврокомісії під час підготовки закону про державні закупівлі і взагалі щодо процесу прозорості влади.

(Сергій СИДОРЕНКО) Отже, продовжуємо нашу роботу. Не будемо робити великі паузи. Перший доповідач в цій частині панельної дискусії, це буде Лаура Штефан, вона є координатором з питань протидії корупції Румунського академічного товариства. Пані Лаура, будь ласка.

(Laura STEFAN) Good morning. And thank you very much for the invitation. It is a pleasure to be here with you and talk a little bit about the state of Romania economic society with the Romanian public legislation. I think my speech comes at a very good time because we have discussed about, you know, what makes a good law or whether having a perfect law in the books is enough or having a good implementation of that law. And I think by now we all agree that no law is perfect and there will be always holes and also lawyers know how to help many people to help them avoid these, you know, regulations that require public announce on procurements and the public standards. The paper that I prepared today focuses on something that is before the public procurement legislation and that is the access to the information.

I think without access to the information in a country we can't really talk about monitoring of the public procurement process. And I think the international representatives that we have heard earlier emphasized that point. It is up to us, the citizens of our countries to help the government to be accountable and to ask them why they buy something, how much they pay for that something and why the road is broken, so the quality of the products.

But in order for us, the citizens, to be able to do that, we need to have a sound and democratic information. That means that you need to have a responsive public administration, a responsive public administration does not come overnight. It comes with a court decision that insures access to the information and then it comes after a long struggle that usually undertakes funding by international donors who know how the access to the information is to be implemented in the country.

The area of public procurement when it goes to European level is an area of a very strict control. That means that the direct public procurements are very, very descriptive, therefore don't have too much, you know variations in the legislation when implementing starts. On the contrary when it comes to access to the information, it's lacking in the European Union. It is up to the country to decide how transparent it wants to be and we have countries in the European Union that have an informational law that have the idea that all citizens can access the information, which is held by public authorities.

But we are here not to talk about all EU members states. We are here to talk about and to think how we can deal and avoid problems in our counties. Romania is a neighbor so that the problems are more or less similar in two countries. What we have found, when public procurement has been

implemented in Romania that we managed to include in the past law - that said clearly that public procurement files are open to the public, public information is acceptable to the public.

It's a long way from having this law to have these provisions implemented in practice. And what is done next was that we had a monitoring process and we are public institutions and they had to provide us with procurement files that they are having in the institutions. And looking through the files there was no surprise that some of the public institutions dealing with natural resources you know dealing with energy, oil and gas, petrol procurement, to do with the privatization of the state companies - those kind of documents were not free accessible and we were denied to access. The same thing happened in some legendary areas of Romania where transparency is not present.

What we did next we started to call those public institutions to court asking them to disclose information. And happily for us the administrative court ruled in our favour. And you think it is the end of the story but this is not. Because, of course, I should not say "of course", talking about my country but this is the reality. The head of public institution refused to fulfill the decision of the court, did not listen to the court. So we have to go again to the court. And ask the court to make the public institution to fulfill the court decision. And the court found those leaders, those heads of public institutions and in the end we got the information. So, it's a long process and it takes a lot of way to go and to knock at the door many times and insist on getting information and this is something I wish I could say I able to do but it's not true.

Citizens were told to mind their own business. They were told that this was not their problem. And there are higher people up there to deal with that. So I don't think we can reasonably expect the citizens to deal with that. And I think this is why it is so important, media is very helpful/ if to pick up the right topic it is very helpful. But again they are not working for free, they need programs, they need money. And they need a support of international Bank.

We want to see all the contracts we have starting from establishing organization till present days. There's nothing wrong about transparency. But access of the information should not be dependent from whether I am a good person or not information is public and I have the right to see it no matter I am a criminal or the best person of the country. So, this is combination of factors. My paper emphasizes the meaning for such activists projects. I think you can have the best law ever, and you can have perfect arrangements in the international legislation. If there's no nobody to keep an eye on it that law is overpassed by smart people.

We have seen in many countries public procurements examples by parliament to bring infrastructure projects. We've seen how powerful people manage to put up a show that seems like a fair public procurement. But in fact when you look inside of it you see that there are problems. We have about something forty criminal files related to public procurement. And then you know public procurement is a way to take money out of the budget that is the way to do it. And everybody knows that.

We had medical equipment that was bought, I think, ten times more expensive than on the market. If you go to the farmers to buy that product you will pay one euro. If you look at public procurement result it's twenty euro. We have had ... with the forest companies, the company that exploit Symba. They decide to buy equipment to their workers and they also needed clothes and they needed ties and they needed boots, and they needed everything. Ok. Finance it. But when you look at the price it is twenty thousand times more than on the market. Unfortunately what we see in the criminal court is that criminal law judges, administrative law judges, who deals with it who are very unfamiliar with problematic of public procurement. In this case in Romania, in this case the highest court in Romania says there's nothing wrong with the procurement, they still have profit. At the end of the day the company that exploit forest is still on the plus at the end of the year. We find it outrageous and we protest against that and we hope that in the future we wont have such decisions. How little have faith in the mentality of criminal law judges who, you know think if you

are profitable no matter that threw money out of the window probably clear sense for things that are useless.

Long way to go but a good side of the story is that at least in the administrative side, the administrative court we have respectable judges and we have managed to implement some projects to monitor how the public procurement works in everyday life. I do not think that without that we could have good procurement system. I do not say that Romania is full of corruption. Public procurement process is a transparent process. Now you can see if you know where to look and then someone has to follow up. I stop here. Thank you very much. I hope I did not take more time then I was expected.

(Сергій СИДОРЕНКО) Дякую дуже, Вам за доповідь. Передаю слово другому доповідачеві. Це представник Чехії і, точніше, представник громадської спільноти Чехії. І на перший погляд, здавалося б, яка була, стала членом Євросоюзу раніше ніж Румунія, мала би нам продемонструвати кращий приклад того, як вже вона адаптувалася до європейських прозорих правил державних закупівель, але за документами, які от у вас у всіх у папочках є, виходить, що там теж є чимало проблем, і навіть, можливо, дещо більш жорсткі проблеми ніж у Румунії, і будемо раді почути Мартіна Каменіка, про його досвід, того як Чехія адаптувалася до прозорості у цій сфері.

(Мартін КАМЕНІК) My name is Martin Kamenic. I am from Czech Republic. I work as a project coordination of civic association on corruption. Our organization was established in nineteen ninety seven. It is nongovernmental and nonprofit organization focusing on anticorruption and environmental issues. So I am very pleased to join this event and hope it will be beneficial for all the participants.

And today I would like to talk about possibilities for transparency in public procurement in Czech Republic. At first I would like to briefly mention the common concept of transparency and its definition, functions and so on which is important for further analysis. And according to this I will focus on transparency public procurement in contents. Then I also point out public procurement information which is important for public oversight. Then I will provide with general conditions for transparency of public administration and governance in our country, and especially public procurement transparency. Finally, I'd like to briefly present some best practices.

At first it is important to define term of transparency in order to insure transparency level of some public decisions. So I renamed the transparency. In literature we can find many definitions and functions of that. I will aim on that anticorruption functions. From economic point of view, transparency increases transaction costs for corruption because it increases costs to cover corruption from the public eye. From social point of view, the transparency increases the possibility of external public oversight, for instance, whether decisions are in accordance with public interest or it was personal responsibility during the tender. Finally, transparency may decrease trust among corruptionists because it ruins exclusive access to any information with which is an important element for corruption to work. Some information about future public tenders is free accessible for public and making corruption deals would be probably much lower.

We can say about some areas that it is transparent when stakeholders have information about decisions in real time. Of course, in wider point of view, the transparency also is when information is clear and understandable. So in transparency issues are the crucial questions which when and how should be certain information. So, as you can see in this scheme public procurement process includes several main steps.

In literature you can find variety of schemes about public procurement process but all that they have in common is that everyone includes a need of assessment to the final implementation of some public project. However, it is important to have basic information about what the contract purchases

and in what amount. Then what are the conditions and the criteria for the tender, how the selection of suppliers is performed. And what are the conditions of the agreement, for instance, price, time guarantees and so on. And finally, how was the contract fulfilled.

From the legal point of view, the foundation of public administration openness in the Czech Republic is the Act of free access to the information since nineteen ninety nine. It guarantees basic rights to the information about all public decisions; administration procedures and among these rights is a right also – to go to administrative court. But I see that we have like in Romania, we have the similar problems with enforcing these rights, because we met many obstacles in exercising these rights. sometimes public object also brakes its legal obligations, for instant they don't need to react on request on information or don't give right or full information, sometimes they even don't respect the court decision.

Besides the law itself, we have other options how to release transparency. We have a sort of several important online civil public registers which could be very useful for monitoring of public issues. For instance, company dealing with real estate register to information system of public procurement and so on. Of course, this register can not provide full information but however they make relations and processes more transparent in contents of public decision making. Also free available data from this registers can be used for creating special own analysis or ratings.

Despite some progress in better transparency Czech public system is still not transparent for several reasons. At first, in Czech public market is a large anf full of public tenders and there are tenders about which they may close any information. And you can see in the chart in two thousand eight information was not public for about nearly fifty percent of tenders in total value of public program market you can see forty six percent was created by so call small scale public contracts. Special group of this contract means big corruption risk because of the zero transparency and legal regulation.

Here you can see that in the Czech Republic we have lot of the highest limit for small scale public contrast then EU, no obligations including publicity may be kept. This is the most crucial program of our system, program fighting against corruption.

Let's see information about public procurement which are disclosed and are free available on the internet. In this column some of information you can see which essentially represents transparency in terms of information content. Free available via internet and information system and as you can see we have free access to basic information on contracts, description of contracts, criteria of competitiveness and then we have information about selected supplier. And then the price of the contract. But on the other hand there is of any information of future contract. The selection of and implementation of the contracts. For example, we have not any information of the final price of the contract and also some information could be disclosed very late, for example information about supplier must be published within forty eight days after the contract. So later it's very late.

Next please. I would like to briefly describe the situation with nongovernment actors with Czech Republic who are also important to uncovering corruption in public procurement and for the participation in public procurement policy. Of course, everybody is saying of media primary. It gives us news about suspicious corruption. In Czech Republic this role fulfilled especially by newspapers. They have quite good capacities for investigative work. And they are quite independent and free. Apart of news about large corruption courses, donations, interests of our deputies and so on. Sometimes they simply test some political issues, like politicians incomes, vacancies of politicians and so on. Or it can be very useful to detect some misusing of powers or misuses of funds and so on. But certain disadvantage of our media is the absence of more systematic thinking. They do not deeply analyze some problems for a longer term and it rather looks like a new corruption process.

On the other hand, some NGO's like Transparency International or ecological service can provide more complex work. They set up certain issues to corruption and can provide evidences of existence of the problem and also provide some alternative solution of the problem. So the most advantage way is in close cooperation between NGO and media. And the most important group is - business platform for transparent public procurement was established initiative, negotiate, legislation process in order to change public procurement system and also for transparent business which promises that the members of coalition disclose information about contract in public sector.

Finally, I'd like to briefly present example how NGO can bring transparency in public procurement with current ISD technologies. Develop internet project which is based on similar project from the USA and application overview of public standards. And also users can choose one or more options to get more detailed information about some area of public procurement and so on. And the principle of the application is simple. Data automatically collected from internet electronic register of public procurement but they are published in more clear and understandable way for people and journalists and so on. And also they automatically generate some statistic outputs about public procurement market. So our organization is drawing to other project next year in the country.

In the conclusion I'd like to mention that registering corruption in public procurement can not be performed apart from the other desirable reforms.

(Сергій СИДОРЕНКО) Дякуємо нашим колегам за детальну доповідь. Ми почули про те, що є дуже різний досвід в країнах Євросоюзу. А зараз запрошую до слова Сергія Злотникова, виконавчого директора Трансперенсі Казахстан.

(Сергей ЗЛОТНИКОВ) Большое спасибо. И, поскольку здесь есть моя презентация, то я немного от нее буду отклоняться, поскольку это навеяно предыдущими выступлениями. Я считаю, что очень полезно, что здесь в числе экспертов две страны члены Евросоюза, это Чехия и Румыния, и Казахстан, который член СНГ как и Украина, потому что сходные проблемы, и такая же «тендерная мафия» и те же проблемы. И я скажу, что говоря о законах, о том, что есть и каждый закон, что у нас принимается, в Казахстане, он соответствует каждый раз международным стандартам, на мой взгляд, это очень важно. Но самое главное, я как юрист, могу сказать, это все-таки реальное право применение, потому что любой закон, так, даже написанный хорошо, он не работает в принципе. И вот Конституция, которую писал Бухарин Сталину, я всегда так говорю, она как модельная была принята в 70-х годах, когда конституцию Италия принимала. Но вы знаете, что не соблюдались права и были лагеря и прочее, поэтому достаточно наивно говорить, что приняв один закон, можно обеспечить закупки и коррупцию искоренить в закупках.

Здесь вот я сразу скажу, как преамбула: надо реальное право применение – раз; невозможность совершения коррупционных действий и обогащения, вот, в частности статья 20-я, которую, я не знаю, ратифицировала Украина или нет, о том, что если должностное лицо, его активы во много раз превысили, то оно должно доказать за счет чего. Что вот эта показная роскошь, которую нельзя чиновникам показывать, допустим, в Европейском Союзе, потому что сразу спросят, где ты взял эти деньги, и на какие средства ты живешь. Вот у вас депутаты, я прочитал, на ламборджини убился. Но европейские, наверное, депутаты на ламборджини не ездят, как и наши, а наши тоже ездят на ламборджини.

Это вопрос идет системности, вопрос идет в судебной системе. У нас вот, буквально несколько дней назад, шесть судей Верховного суда были обвинены в коррупции, и председатель Верховного суда ушел в отставку, а у нас всего 38 судей Верховного суда. То есть, получается 30%. То есть, поэтому здесь, коррупция, к сожалению, в наших странах носит системный характер.

Теперь, непосредственно по нашей презентации. Вот, у нас, конечно, есть закон о доступе к информации, и о порядке рассмотрения обращений граждан, но он не содержит четких критериев и стандартов и экспертов участия в тендерных комиссиях.

Теперь о возможности осуществления общественного мониторинга. Очень большое значение надо предавать созданию различных коалиций по участию в мониторингах и во многих наших законах, в частности об пенитенциарной системе, об экологии, такие возможности есть. Но они должны, в общем-то, быть более четко прописаны. Если говорить о участии экспертов в госзакупках, то у нас это не прописано, потому что надо и учить специально экспертов и чиновников. Может быть даже какие-то средства стоит предусмотреть по линии государства, которые бы выделялись, потому что нельзя же это только на гранты проводить. Это требует очень большой работы, это требует средств, и может быть стоит, мы тоже будем предлагать, чтобы государство выделяло эти средства.

Ну, у нас, вот по социальному заказу средства выделяются уже большие затем, чтобы осуществлять мониторинг и за счет своих собственных средств и за счет средств международных доноров и осуществлять такой мониторинг. Вот, не в плане мониторинга, а в плане предоставления услуг через центры обслуживания населения, мы в прошлом году такой мониторинг провели и по заказу мэрии по договору.

Мы рекомендуем, что во-первых, необходимо расширение возможности групп и граждан в осуществлении мониторинга. Необходимо, я не знаю как у вас, у нас все-таки есть проблемы с бесплатным воспроизведением юридической информации. Потому что у нас база данных юридическая, например, она стоит большие деньги - полторы тысячи долларов. И постоянно обновляется. Даже профессиональные юристы не могут уследить за изменениями. А как, вообще, группам граждан? Надо чтобы все, и сельское население, и все группы граждан имели доступ к бесплатной, постоянно обновляемой информации.

И я еще хочу вернуться с того что начал, несмотря на то, что у нас административная ответственность есть за непредставление информации, в том числе и о госзакупках, но это дремлющая норма, потому что при моей памяти никого еще не привлекли за непредоставление информации - она не применяется. Речь идет о реальном правоприменении.

Ну, теперь скажу немного, поскольку организаторы попросили в презентации коснуться роли европейского сообщества в проведении реформ открытости. Безусловно, очень большая роль и работают и с государственными структурами и INPU, мы сами ряд проектов осуществили при поддержке Европейского Союза. На мой взгляд, я бы рекомендовал, например, все-таки в программах европейского сообщества, не разделять правительственные структуры, как это у нас делается, и правительственные организации. А все-таки в проектах они должны объединяться. Потому что мы недавно хотели, нам даже предложили, по госзакупкам провести круглый стол, а нам говорит партнер европейский: мы должны согласовывать с нашим Министерством финансов. Ну, естественно, они не заинтересованы. И что там они полтора года делали, в принципе, мы не знаем, потому что они сами изменяли... здесь получается, что если бы вот объединить европейские организации, которые пробовали в партнерстве с нами и с государством, было бы гораздо больше пользы. Потому, что проект закончился, в результате результатов мы не увидели. А так вот, в принципе, работаем с госструктурами.

Значит, теперь по самим государственным закупкам. У нас это входит в компетенцию Комитета финансового контроля Министерства финансов. Я всегда говорю, что Комитет по своей структуре, у него даже функций нету - все правительство проконтролировало. Поскольку это по всем министерствам идет и по разным другим. Здесь все-таки, может быть

стоит какое-то агентство сделать, у которого бы статус бы был больше. У них даже по статусу этого нет.

И здесь получается, что у нас есть реестр недолжностных частных и государственных закупок и с 1 января 2010 года, у нас ценовые предложения, в электронном формате проводятся закупки. Но, так или иначе, государственные закупки – это одна из самых коррупционных сфер. Вот у нас есть финансовая полиция, и она постоянно говорит об этом. И, во-первых, на наш взгляд, не стоит на все и вся проводить государственные закупки. Ну, получается две пачки карандашей – государственные закупки. Или какие-то развязки автомобильные с миллионами долларов – тоже государственные закупки. Ценовое предложение надо разрабатывать по критериям и возможностям. Конечно, есть возможность обжаловать через суд это все, но так или иначе механизма какого-то, когда бы можно было видеть список, кто там подал, почему там не проиграли, выиграли, какого-то механизма нету. И, на самом деле, какое-то существенное, если это экономия, может быть государству с точки зрения средств, но, на мой взгляд, все-таки коррупция в этой сфере это не уменьшило.

И, по мнению предпринимателей, есть такие меры - видеосъемку конкурсов проводить, когда тендер. Ну и что, это только видимость подается. Реальным механизмом многие эксперты считают, и мы в том числе, должно быть участие независимых экспертов и наблюдателей.

Теперь, есть еще очень важный вопрос, даже недавно об этом говорил Медведев: у нас нету ответственности организатора и заказчика тендера. На любом этапе он может это все прекратить и, по сути дела, не несет ответственности. Больше того - объединение и организатора, и заказчика госзакупок в одном лице - это тоже, мне кажется, не совсем хорошо и ведет к коррупции, то есть здесь нужна какая-то унифицированная документация, которая подавалась. И также, ну, наверное, и у вас такое есть, что так как организатором может быть сам заказчик, то существует возможность при любом способе составить так техническое задание, что оно достанется нужной компании.

Существует также возможность неоднозначно толковать нормы закона, что оставляет тоже возможность для коррупции. И есть какие-то такие формальные вещи, например, в законе же написано, что заявка действует 45 дней, ну вот ошибочно не указал этих 45 дней, или там где-то телефон не поставил заказчика и формально можно эту заявку снять. Значит, также можно сказать, что субъективное применение ценового критерия также влияет на качество осуществления государственных закупок. Вот вы видите, 9 баллов было землетрясение, все небоскребы выстояли в Японии. Но когда у нас субъективно оценивают по ценовому критерию, здания строят, то цена не всегда определяет качество. А ведь закупают и медикаменты и цемент по какой-то там плохой цене и так далее. И здесь тоже это надо смотреть. Потому что чем мы лечим, что мы строим, на какие средства и так далее.

Ну, значит, что мы предлагаем, чтобы исключить возможности коррупции. Необходимо создать условия, по которым не возможно создание технического задания под конкретных поставщиков, ограничение информации о конкурсе технического задания для потенциальных участников конкурса. То есть, надо исключить возможность объявления конкурса срочным, для того, чтобы присудить контракт единственному подрядчику без конкурса. Ну, также нарушение конфиденциальности заявок конкурсантов. То есть, можно, например, исключить дисквалификацию потенциальных поставщиков путем введения неправомерных требований поставщикам до подачи заявок. Ну, например, техническое задание пишется и там уже пишется, что там уже должно быть 20 докторов наук и так далее и так далее, это уже понятно, что задание под кого-то пишется. А потом в результате, эта заявка не выполнена. То есть исключение потенциальной возможности участников конкурса заранее договориться о стоимости работы, участия в составлении технического задания

конкурса под себя, подкупа организаторов конкурса. И минимизировать возможности, чтобы контракт был присужден желаемому участнику из одного источника.

Так же вот у нас это есть, но пока что еще уже не применяется - необходимо значительно ограничить возможность чиновников трудоустройства в организации подрядчиков после ухода с государственной службы. И, естественно, что надо обеспечить самое широкое активное участие общественности в проведении процесса государственных закупок.

У нас существует электронное правительство, и даже мы выбились на 18 место, по сравнению с 2008 годом – 106 место. И все правительства и министерства имеют свои сайты и так далее. Но пока что ответственности нету за обновление информации, в том числе по тендерам. Значит, и я спрашивал, а какие критерии, по которым оцениваются эти сайты государственных органов? Ну, вот: чтоб был герб, флаг там и так далее, и символика, информация на государственном языке. Ну хорошо, это один раз можно поставить, а вот именно на сколько это обновляется - если законодательство, если ответственность? Кто контролирует, допустим, информацию нужную, скажем размещения тендерной документации? У нас сейчас создали базы данных юридических и физических лиц, базы по недвижимости. На сколько защищена эта информация юридических и физических лиц, чтобы никто не мог ею воспользоваться?

Мы говорим, что это потенциально тоже может быть коррупцией, поскольку завладел удостоверением личности где-нибудь, отсканировал и ты уже можешь где-то в тендере участвовать. Здесь это все системно должно быть. И создан веб-портал и так далее, и платежный шлюз электронного правительства, существует оплата налогов, штрафов.

Теперь уже завершая хочу сказать, что у нас закон о доступе информации был должен быть принят в прошлом году, но его принятие на этот год перенесено. И что мы приводим в конце опрос, который был сделан экспертами представительства ООН в Казахстане - он говорит о том, что есть проблемы с доступа информации, избирательный подход в предоставлении информации. И есть проблемы с предоставления информации при принятии монополистов и этот закон, законопроект, он, в принципе, решает эти все вопросы. Но, так или иначе, он пока еще не принят. Как он будет принят, на сколько это будет работать дальше - от этого будет, конечно зависеть участие общества, и в том числе коррупция в сфере государственных закупок.

Но еще раз говорю, что для решения этих проблем одного закона не достаточно. Это должна быть очень хорошая работа судебной системы, участие общества, доступ информации и работа всех международных конвенций. Например Украина, я знаю, уже давно ратифицировала конвенцию Страсбургского запрещения отмывания денежных средств - эти деньги, они же куда-то появляются, все эти откаты. А если только на закон смотреть - это должно быть системно, потому что очень большие средства идут на госзакупки, там просто миллионы долларов. Я в качестве примера могу привести: у нас Министр внутренних дел сказал, что после любого тендера можно вести под суд. Вот у нас провели перепись где-то год назад населения. В результате 70% было украдено - когда пришла финансовая полиция. И вот Министр, она в бегах, которая проводила после этого, двое арестованы и так далее, но это, же когда перепись проводили! Поэтому, здесь конечно - это системный вопрос, очень большой вопрос для вас, для нас, но я думаю, что все-таки, если вот все эти компоненты участия общества и международного механизма и опыт европейского сообщества будут использованы, я думаю, что будут какие-то позитивные изменения. Спасибо за внимание.

(Сергій СИДОРЕНКО) Дякую, пане Злотнікове, було дуже цікаво почути досвід держави, яка є членом Митного союзу. Нещодавно секретар Митного союзу переконував мене особисто в інтерв'ю, що там діє прозора система державної закупівлі, яка є

електронною і не припускає зловживань, бачимо, що є проблеми і там. Давайте підсумуємо на прикладі досвіду України. Отже, я попрошу Ігоря Бураковського, директора Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, окрім своєї доповіді спробувати сказати свою думку: де в цілому ряду країн, якщо ми візьмемо Казахстан, Чехію і Румунію, де знаходиться Україна? Знизу, зверху, між ними? Дякую.

(Ігор БУРАКОВСЬКИЙ) Одразу хочу сказати, що я налаштувався на коментарі, тому я не хотів би робити якусь велику доповідь. Основні принципи державних закупівель - вони зрозумілі. Тут не має нічого такого, що можна було повторити ще раз і нести якісь такі нові відкриття. Тому, відповідаючи на ваші запитання, і підсумовуючи нашу сьогоднішню дискусію в цьому, я хотів би зупинитись коротко на шести основних тезах.

Перша теза полягає в тому, що очевидно процес удосконалення і створення нормальної, ефективної, європейської, відкритої і так далі і так далі системи державних закупівель - це є, дійсно, процес, а не разовий акт. І за великим рахунком сподівання, що з прийняттям того чи іншого закону ми це вирішимо, очевидно марні. Це - процес, процес якому треба навчати і державу і навчати звичайно суспільство. Але при цьому я хотів би сказати, що дуже важливо, дійсно, який ми будемо мати базовий закон. Ми прекрасно розуміємо, що якщо цей закон не відповідає принципам, не буду їх повторювати, або є якісь речі, які ці принципи викривлюють, то ясно, що закон не буде працювати і дуже важко очікувати якогось позитивного результату. Водночас, як сказав наш колега з Казахстану, дуже важливі технічні деталі. Навіть найкращий закон, можна дуже таки викривити за рахунок якихось підзаконних актів. І це також є проблемою. Я не юрист, тому я не буду про це говорити.

Зразу перейду до другої тези. Друга теза - нажаль, значна частина тих кроків і змін, яка відбувалась в цій країні і буде відбуватися не із середини, а під впливом міжнародного тиску. Тиску з боку Міжнародного Валютного Фонду, наших перемовин з Європейським Союзом. Це - також варіант проведення реформ, але хотілося, щоб все-ж таки деякі позитивні речі відбувалися з середини. Я маю на увазі, що коли ми сьогодні говоримо про державні закупівлі, ми згадуємо питання корупції з одного боку і закону, з іншого боку - наші перемовини з Європейським Союзом. Є ще один аспект, про який ми не говоримо. В 2008 році, коли Україна стала членом Світової Організації Торгівлі, вона зобов'язалася приєднатися до однієї з угод СОТ, угоди про державні закупівлі. Це так звана багатостороння угода з обмеженою кількістю учасників, тому що не всі члени СОТ є прихильниками цієї угоди. Я думаю, що очевидно тут треба активізувати перемовини і це буде, міжнародні угоди, це взагалі до певної міри найкращі, так би мовити практики які треба запроваджувати. Про це ми не говоримо, хоча я знаю, що якась технічна робота ведеться.

Теза третя. Я підтримую тих, хто сьогодні говорив про необхідність більш активної участі громадськості, і не тільки в проведенні різного роду слухань, але і в проведенні того, що називається стратегічні судові позови. Стратегічні судові позови пов'язані і з державними закупівлями і з відмовою державних органів надавати ту чи іншу інформацію і це питання прав людини і багато-багато чого іншого. Я думаю, що очевидно, немає, так би мовити іншого шляху, ніж все ж таки використовуючи всі ті можливості, які надає сьогоднішня судова система, привертати до цього увагу, в тому числі і через різного роду юридичні механізми.

Ще один момент. Я думаю, що очевидно, коли мова йде про громадськість і стосунки влади, я думаю що громадськість повинна не тільки вимагати інформацію про конкретні закупівлі, але й вимагати такої інтегрованої звітності від влади стосовно державних закупівель. Я є прихильник таких документів, як скажімо, «білі книги». Ніщо не заважає Уряду випустити білу книгу з питань державних закупівель, чи показати як вони оцінюють цю ситуацію, що там відбувалося, я думаю, що така «біла книга» була б дуже цікавою.

Паралельно з цим, очевидно і громадських могла б щось би написати за допомогою, в тому числі і журналістів. І це стосується не тільки державних закупівель. Я думаю, що мені б особисто було б дуже цікаво подивитися інтегровано, наприклад, фінансову звітність стосовно витрат використання коштів на підготовку ЄВРО 2012. Куди пішли ці гроші, скільки їх пішло, для того щоб оцінити, так би мовити, їх ефективність. Я не проти ЄВРО 2012, це просто приклад такий, да. Але просто є питання, це кошти платників податків, які витрачаються в кризовий, або після кризовий період, і тут є про що поговорити.

І ще, буквально дві тези. Значить, це теза стосовно держави. Ми також повинні розуміти, що якщо держава в силу тих чи інших мотивацій, або окремі політичні лідери, керівники зацікавлені в співпраці з громадськістю, вони будуть співпрацювати. І тому я хотів би таку пораду дати, що державі треба менше боятися ситуацій, які можуть виникнути в Україні у зв'язку, скажімо там, з непродуманою пенсійною реформою, з якимось іншими речами, якщо вона хоче дійсно, так би мовити, підвищити свій авторитет, то якраз сфера державних закупівель, це гарна сфера, щоб показати бажання і показати можливість держави, хоча б не в цілому, але хоча б зробити якісь кроки в плані поліпшення і використання коштів.

Населення запитує: нам підвищують пенсійний вік, що я вважаю коректним, як економіст, але з іншого боку є питання, куди витрачаються кошти з державного бюджету, і чи не компенсуємо ми за рахунок правильних кроків певні, так би мовити, чорні дірки, які існують на сьогоднішній день в українській економіці.

І останнє, що я хотів би сказати як фахівець. Тут мені дуже сподобалась представника Казахстану тема про закупівлю наукових послуг, я це дуже добре знаю, коли розписується скільки має бути академіків, докторів наук – старших, молодших і інших, так би мовити, наукових співробітників, і кількість монографій з теми, що дуже цікаво, коли мова йде про тематику, наприклад, якихось проблем, де взагалі немає українських спеціалістів. Це правильно. Але є ще одне питання, яке, мені здається, треба ставити в пару з державними закупівлями. Це питання державної допомоги. На сьогоднішній день, кошти, які використовуються - це не тільки державні закупівлі, кошти які йдуть, так би мовити окремим компаніям, а це є також різні формати державної допомоги. І тут, як мені здається, в цих двох сферах треба наводити порядок.

В якості підсумку скажу одне. Я вважаю, що очевидно ключова проблема нашої системи державних закупівель в тому, що в силу тих чи інших причин, і можливо свідомо, а можливо не свідомо, ми дуже часто намагаємося поєднати різні функції, функції організації, функції контролю і так далі. Не зважаючи на адміністративну реформу, яка сьогодні відбувається, я хочу сказати, що я прихильник створення окремого органу, який би відповідав за методіку оприлюднення інформації, і я б сказав би, контроль за дотриманням процедур державних закупівель. Ну, а що стосується всіх інших питань - це вже питання техніки, яке можна обговорювати. Дякую.